

Х. О. Береговська

Львівська національна академія мистецтв, м. Львів, Україна

**«МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ» ВАСИЛЯ КУРИЛИКА:
АВТОРСЬКИЙ ТВОРЧИЙ МЕТОД****Х. О. Береговська. «Мультикультуралізм»
Василя Курилика: авторський творчий метод**

Досліджено авторський творчий метод «мультикультуралізм» канадського художника, внука перших українських емігрантів Василя Курилика. На основі мистецтвознавчого аналізу окремих живописних творів вивчено символіко-метафізичні та філософські аспекти творчості митця. Завдяки методу формально-стилістичного аналізу виявлено закономірності появи окремих творів, охарактеризовано мистецькі процеси, що відбувалися в канадсько-українському середовищі, які мали значний вплив на творчість В. Курилика. Цей методологічний інструмент ефективно допоміг при стилістичній характеристиці полотна, зокрема у виявленні формальної організації твору: простору, часу, кольору, світла, ритму, композиції, перспективи. Також проаналізовано унікальну художню авторську «мішану» техніку, здобуту тривалими багаторічними експериментами, та вплив художнього методу Ніколаїдеса на композиційну структуру твору В. Курилика.

Ключові слова: *авторський, метод, Курилик, Канада, емігранти, метод, мультикультуралізм, художник.*

H. Berehovska. William Kurelek's "Multiculturalism": author's creative method

The purpose of the study – to analyze the phenomenon of the author's style "multiculturalism" in the painting of the Canadian-Ukrainian artist W. Kurelek, as well as to characterize the unique author's artistic technique.

The methodology. Symbolic-metaphysical and philosophical aspects of the artist's work are studied on the basis of art analysis of individual paintings. The method of formal and stylistic analysis helped to identify the appearance of individual works, characterized the artistic processes that took place in the Canadian-Ukrainian environment, which had a significant impact on the work of W. Kurelek. This method effectively helped in the stylistic characterization of the canvas, in particular in identifying the formal organization of the work: space, time, color, light, rhythm, composition, perspective.

The scientific topicality. The role of W. Kurelek in the formation of the multicultural process in Canada is proved, in particular the importance of his

art – chronicles of the formation and development of Canadian emigrants (Frenchmen, Irishmen, Ukrainians, Jews, Poles), as well as the first comprehensive study of the author's creative method "multiculturalism".

The practical significance. Theoretical material can be used in scientific art and cultural studies, as well as for teaching courses in: history of Ukrainian culture in the diaspora, art of the Ukrainian diaspora, the development of Ukrainian art in Canada, in the preparation of textbooks and manuals.

The conclusions. The author's creative method "multiculturalism" of the Canadian artist, the grandson of the first Ukrainian emigrants W. Kurelek has been studied. The uniqueness of this creative method lies in the system of abilities of the artist. First of all, it is a comparative approach to the selection of ideas and thematic outlines of works, which was based on a long analysis of the historical context, socio-cultural environment and futuristic predictions, which the artist observed and tried not just narratively capture in his work.

From childhood, from his first emigrant grandparents, and later from his own experience of "dual" identity, it was very important for the artist to record in painting the presence and contribution of each emigrant group that was a member of multicultural Canadian society. In order to properly crystallize the author's style, W. Kurelek traveled to all twelve provinces of Canada, capturing the geopolitical, climatic, natural and social characteristics of each province. He studied the histories of the aboriginal tribes, the arrival of the first emigrants, and the stages of the "multiplication" and integration of the various waves of emigrants on Canadian land. The uniqueness of this style was that the artist did not generalize the standard image of "Frenchman", "Irishman", "Pole", but went by inductive method, studying the history of a person, his life, as well as the history of a country, its art, traditions, music, literature, customs, even cooking.

The unique artistic author's "mixed" technique obtained by long-term experiments and the influence of Nikolaides' artistic method on the compositional structure of W. Kurelek's work are also analyzed.

Keywords: *author's, method, William Kurelek, Canada, emigrants, method, multiculturalism, artist.*

Актуальність теми дослідження. В. Курилик — канадський митець з подвійною українсько-канадською ідентичністю, який життєвою позицією й художньою практикою популяризував та «увіковічнював» на полотні важливий внесок українських перших емігрантів у становленні канадського суспільства, зокрема у формуванні процесів багатокультурності Канади. Для українського мистецтвознавчого дискурсу надзвичайно важливі дослідження життя першоємігрантів, передумови та процеси їхньої еміграції, які проілюстрував у своїх творах В. Курилик.

Постановка проблеми. Творчість В. Курилика ґрунтовно досліджено в публіцистичній канадській літературі, у мистецтвознавчому науковому дискурсі його спадок опрацьовано фрагментарно, відтак іноземні дослідники не зверталися до аналізу авторського творчого стилю «мультикультуралізм» В. Курилика, що становить значну прогалину в комплексному та всесторонньому розумінні унікальності його мистецької спадщини. Для ґрунтовного вивчення парадигми мистецтва канадсько-українського художника цей сегмент є ключовим для наукового мистецтвознавчого аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У канадській літературі та в діаспорній україномовній періодиці життєвий шлях і частково творчість В. Курилика досліджено ґрунтовно. Серед англомовних останніх канадських видань слід відзначити книгу Е. Кіра «Василь Курилик життя і творчість», де автор синтезує попередні дослідження, вибираючи найцікавіші факти та впізнавані твори художника, підкріплюючи новими відомостями від родичів художника й актуалізуючи оновлені переліки його виставок, подорожей, біографічних довідок. Важливим інформаційним джерелом для вивчення соціокультурного та релігійного життя українців у Канаді у ХХ ст. став журнал «Сучасність», зокрема публікації Ю. Шевельова (1985), А. Оленської-Петришин (1966) та Ю. Соловія (1964, 1965, 1968). Праці дослідника Ю. Шевельова допомогли нашому дослідженню зрозуміти стилістичну палітру творчості художника, а також окреслити його мистецьку особистість у сонмі світових художників різних епох.

Для аналізу творчого методу та авторських концептуально-композиційних сюжетів митця допомогли критичні статті американ-

сько-української художниці й критика мистецтва А. Оленської-Петришин. Фаховими в діаспорному мистецтвознавчому дискурсі є статті Ю. Соловія про ідеї, мистецькі перетворення, актуальні концептуальні контексти, роль і присутність українського мистецтва в них. Загалом статті Ю. Соловія допомогли нам краще зрозуміти і розпізнати поділ середовища на діаспорне, першоємігрантське, новоприбуле та «чисте» інтернаціональне і, за допомогою методу компаративістики, знайти місце і роль В. Курилика в цих суспільних контекстах.

Мета статті — виконати мистецтвознавчий аналіз авторського стилю «мультикультуралізм» у малярстві канадсько-українського художника В. Курилика.

Виклад основного матеріалу дослідження. Феномен авторського стилю В. Курилика містить кілька складових: 1) унікальність художньої авторської техніки, здобутої тривалими багаторічними експериментами та мистецьким вишколом (професійні школи, авторські курси Ніколаїдеса, самоосвіта); 2) синтез проаналізованих стилістичних манер, головні ознаки яких автор трансформуввав під власну унікальну художньо-композиційну мову; 3) ідея малярського літописання рушійних процесів і явищ канадських емігрантів та представників Перших Націй (ескімосів і гуронів); послідовність та «моральна відданість» у виборі гостросоціальних актуальних тем для сюжетів картин; 4) авторські літературні розвідки (художні есе) та ілюстративний матеріал до них.

Першою ознакою куриликівського авторського стилю є його унікальна малярська мішана техніка, «рецептуру» якої художник розробляв (змінював і доповнював) протягом різних періодів своєї творчості. До арсеналу художніх виражальних засобів належали: олія, акрил, пастель, олівець, ручка, спреї, лаки, віск. Митець не лише малював пензлем, він також видряпував, видовбував, шліфував (Mandel, 1993, с. 14). На думку мистецтвознавчині Дж. Морей, В. Курилик був єдиним митцем у Канаді, який в одному творі поєднував кулькову ручку чорного та синього кольорів з олов'яним олівцем і акрилом, поверхню картин яких він запилював спреями. Графічності зображення художник досягав за допомогою ручки та саморобних тонких різців (голки, дроту, леза), якими «вишкрябував»

потрібний тонкий силует і досягав світлотіньової градації, особливо під час зображення складок одягу. Ручкою промальовував траву та хмарність диму, небесні світила, а також наводив чорний контур, обрамлюючи об'єми, немов імітуючи техніку клуазонізму. Завдяки рельєфу він досягав глибини й чистоти блакиті неба або кришталевого сонячного проміння — «Піонерська хата зимовими вечорами» (1971). Кількома штрихами олівця міг передати глибину емоцій та риси схожості в портретах. Мистецький критик В. Ніксон вважає, що митець свідомо використовує дещо наївно-просту техніку, наближену до примітивного малярства, щоби підкреслити суворість і трагічність реальних подій.

В. Курилик прагнув малювати все і у швидкому темпі, не ігноруючи жодної деталі, виконував по «три картини в день, не відриваючись від роботи протягом сімнадцяти годин» (Mandel, 1993, с. 14), часом жартуючи з друзями, що «буде відпочивати, коли помре» (Stanaitis, с. 25). В. Курилик творив також у техніці чорно-білої та кольорової ліногравюри, монотипії, а також любив використовувати в графіці кольорові фломастери, акварель і гуаш. Як художник-монументаліст створював також розписи «мішано» — і по вологій поверхні, і по сухій, використовуючи спреї, лаки, водяні та олійні пігментні основи.

На манеру письма В. Курилика значно вплинув метод грецького професора К. Ніколаїдеса, зокрема його книга «Природний шлях до малювання». *З підручника він зрозумів, що правдивий шлях у малярстві не має нічого спільного з технікою, естетикою чи концепцією, а пов'язаний лише з правильними спостереженнями, «фізичним» контактом з усіма зображуваними об'єктами через глибину їхніх буквальних і символічних змістів.* Метод професора допоміг студентам (зокрема й В. Куриликові — Х. Б.) «цінувати внутрішню реальність речей, їхню вагу, міцність і легкість, текстуру і поверхню, а головне — навчив їх це все показувати на папері» (Sybesma-Ironside, 1985, с. 8). Саме завдяки цій книзі В. Курилик виробив підхід до анатомічних студій, усвідомив переважання змісту над формою, необхідність композиційно-колеристичних експериментів через призму власної творчої манери, а не під впливом вказівок наставника, акцентував на важливості рисунка як скелетної конструкції ідейного задуму всього сюжету.

Найважливішою засадою цього методу було навчити підкреслювати контур і жест як істотний елемент твору. Також неабияку роль відігравав контур, який має тривимірну якість, вказуючи довжину, ширину і товщину (Nicolaidese, 1941, с. 12). Окрім цього, важливо було збагнути зв'язок контуру і жести, які були близькими до тактильного досвіду: малюючи контур, мати відчуття дотику до вістря форми, малюючи жест — відчувати рух цієї форми всім своїм тілом (Nicolaidese, 1941, с. 16). Ще одним важливим етапом цього методу було засвоїти спосіб спрощення, вказавши акцент і вибравши правильні лінії, форми, ритми, які відповідно передавали б зміст жести. «Природний шлях до малювання» навчив В. Курилика не лише цінувати внутрішню реальність речей, а й також формувати авторський стиль (Sybesma-Ironside, 1985, с. 9).

Символіко-метафізичний та філософський аспекти творчості В. Курилика, попри всю його своєрідність і зв'язок з кризами та психічними зламами, можна помістити поряд з філософськими течіями його доби, насамперед з екзистенціалізмом. Розвиток творчості митця припадає на 1960–1977-й рр., а розквіт екзистенціалізму — на 1940–1950-ті. У Північній Америці 1960–1970-х рр., у час технічних експериментів, абстракцій та чистої форми творчість В. Курилика в її оповідному і філософському аспектах була анахронізмом чи радше викликом. У контексті актуального стилю абстрактного експресіонізму творчість митця (сповнена релігійно-моральних аспектів) виглядала в Канаді чужорідною. Тому не випадково мистецтвознавці часто оцінювали його малярство як примітивізм (Шевельов, 1985, с. 6). Оскільки більшість його картин містять вказівку на певне місце і певну годину, то це наче документальні хроніки та топографічні краєвиди. На думку Ю. Шевельова, кожна картина В. Курилика має три умовні плани: побутово-топографічний, символіко-метафізичний та художньо-малярський (там само, с. 4).

У Північній Америці в 60-х рр. багато митців мали всі шанси бути новаторами, які «капітулювали» і перейшли частково або цілком на задоволення смаків споживача. Очікуваний діалог перетворювався на монолог або цілковиту мовчанку. Якщо порівнювати американське культурне життя з українським культурним життям у ньому, то слід зазна-

чити, що всі працювали над популяризацією власного мистецтва. В. Курилик кардинально відрізнявся і від «класичного» північноамериканського митця, і від українського художника в еміграції. «Його психологія нагадувала психологію провінціала, що боїться вийти за межі свого провінційного містечка, прагнучи обов'язків без жодних зобов'язань» (Соловій, 1964, с. 64). Він творив у період, коли в Північній Америці в суспільстві наростали критика та конфлікти, «коли існував внутрішній зв'язок між кризою раціоналізму, вибухом війни і виникненням антивоєнного руху дадаїзму» (Соловій, 1968, с. 45). Коли ідеї дадаїстів лягли на психологічно сприятливий ґрунт: з одного боку — мінімальні традиції, а з іншого — зміна політичного клімату.

У часи В. Курилика відбулися зміни в соціальній структурі, що Х. Ортега-і-Гассет назвав «повстанням мас», які потіснили одиночного творця мистецтва. Його змінив новий меценат, котрий у дусі доби називається «масою», інструментом стали штампи з фальшивим розумінням предмета мистецтва (Соловій, 1964, с. 67). Тоді В. Курилик був уособленням української ідентичності в багатокультурній Канаді, як Дж. Поллок — американської, А. Матісс — французької, Ж. Міро — іспанської, Х. К. Ороско — мексиканської, М. Шагал — єврейської, О. Явленський — російської, Е. Д. Кірхнер — німецької (там само, с. 69). Митець підкреслював прагнення людини до сенсаційності, як «свого часу Джотто, Мікеланджело і Рембрандт були сенсаційними ізгоями» (Соловій, 1965, с. 52). В. Курилик повністю перевтілював у мистецтві свої ідеї, свій світогляд, творив об'єкти, які були концептами і концентрацією його ідей. Мистецтво стало вислідом його уяви і марення, де важливим моментом, що впливає на факт створення і сприйняття, був досвід.

За словами Б. Боберського, «крім художніх вартостей, мистецтво В. Курилика має документальну цінність, оскільки в ньому зафіксовані елементи побуту різних етнічних груп, які формували канадське суспільство... Це певні реконструкції з часів “заробітчанської еміграції” 20–30-х років ХХ ст., які є своєрідним історичним документом, що засвідчує розвиток канадської держави» (Боберський, с. 1). Прекрасним прикладом є сентиментально-сатиричний зимовий пейзаж «Зимова сцена» (1967), що відтворює безкраю прерійну

зиму, лінію горизонту якої підпирають червоні символи Західної Канади — зернові елеватори та безкінечний товарний потяг з клубками диму. Картинам В. Курилика властива проста продумана композиція, локальний колорит, свіжість і наївна принадність, ці твори символізують замкненість автора на власній творчості, постійний пошук власного «Я».

До В. Курилика чимало митців зображали Канаду, її унікальну природу, клімат, аборигенів і етнічне населення. Значний внесок у цьому контексті належить реалістам ХІХ ст. К. КрікГофу, Дж. Фрейзену, Г. Вокеру. Продовжили їхню справу «оспівувати красу канадської природи» митці ХХ ст.: А. Лайсмен, А. Робінзон, Л. Гарріс, М. Сноу, Д. Бертон. Однак усе, про що вони висловились, було лише повторенням сильніших митців Франції та Британії. Унікальним явищем у канадській культурі стала група семи митців «Group of seven», котрі глибоко відчували красу канадського краєвиду та індіанських легенд. Вони синтезували своє мистецтво на підвалинах європейського імпресіонізму, постімпресіонізму та експресіонізму. Канадська малярка Е. Кар відтворила традиції канадської землі. Ескімосів зображав Ф. Варлей, французів з Квебеку — Дж. Леміс, людей степової Канади — В. Курилик, сюрреаліст А. Колвій і примітивіст Я. Веєрс. «У канадському мистецтві Василь Курилик відтворив не тільки природу і краєвид, а головне — людину Канади, людину праці. Для українського мистецтва В. Курилик важливий тим, що показав українську людину в Канаді, яка створила цю Канаду і яка залишилася жити в ній» (Стебельський, 1975, с. 247).

Якщо розглядати В. Курилика у світовому вимірі, то слід зазначити: він став митцем не заради форми та естетичних уподобань, а заради порятунку життя — інженером душі, якому наказано проповідувати ідею форми, яка імітує обставини життя. Цей митець важливий тим, що «відкинув абстрактні форми разом з натуралістичним наслідуванням об'єктивної природи. Курилик розробив художню ієрархію творчості, упорядкувавши сюжет, ідею, інтелект, емоцію та інтуїцію, мовляв, якщо творити, то не для себе, а через себе — для інших» (Стебельський, 1975, с. 249).

В. Курилик любив експериментувати. Часто вдавався до рембрандтівських досліджень світлотіні, експериментував з нічним освіт-

ленням, особливо відтворював місця в темряві, що ми спостерігаємо у творі «Вітряна ніч у Роуздейлі» (1972), де сюжет оснований на композиційних засобах виразності, а саме — статичності і динаміки, кольоровому, тональному, фактурному, температурному та емоційному контрастах з головним акцентом — статичним вуличним ліхтарем на передньому плані, який зміщує композицію в лівий верхній кут, відводячи увагу глядача від основної конотації вітряної бурі. За допомогою світлотіньової градації художник замислював у творі передати атмосферу романтичної ночі, охопленої «меланхолією» вітру та доповненої хатнім затишком.

В. Курилик проводив чимало експериментів, вносячи до малярства архітектурні креслення. Він також практикував «схрещувати» високе мистецтво з поп-артом коміксів. Полюбував гру відтінків у межах одного кольору: сірого, чорного, зеленого. «Тут можна його порівняти до Віслера, який робив свої кольорові симфонії у сірому та блакитному» (Шевельов, 1985, с. 7). В. Курилик також заповнював картини різними геометричними кольоровими площинами, що було близьким для абстракціоністів. Його мистецтво призначене для тих, хто вміє мислити й бачити, пересічна людина на інтелектуальному рівні це мистецтво не зрозуміє і не оцінить. Секрет Куриликового успіху полягає в можливості та здатності адаптувати авторські стилі видатних митців та трансформувати їхні авторські методики у власну мистецьку мову, приділяючи пильну увагу деталям, грі кольорів і абстрактним формам.

Однією з важливих місій малярства митця було проілюструвати християнство для дітей як один з інструментів правильного виховання здорового суспільства, що ми помічаємо в його ілюстраціях до книги «Українське дошкілля» (1977). Тут слід відзначити цінність В. Курилика як фольклориста, який зумів доступно переповісти дитинство та образи дітей, показавши глядачеві закутки дитячої природи, психології, взаємозв'язок дитини і природи та її культурно-національне коріння (Carpenter, 2000, с. 274) («*Пізнє літо на Centre Island*» (1972)).

Картини В. Курилика можна назвати «проповідями, які лунали зі стодольних дощок» про безбожжя і матеріалізм. На думку Дж. Рак, «Курилик мав духовну місію як

римо-католицький художник, покликаний Богом, щоби попередити світ про неминучу катастрофу» (Rak, 2004). Унікальність мультикультуралізму в його творчості допомогла зрозуміти, що таке бути канадцем у різних частинах країни. Його візія стала зрозумілою всім, адже «він буквально відтворив сутність канадського простолюдного різного національного коріння» (Kritzweiser, 1982, р. 13).

У формальних творах В. Курилик здебільшого апелював до аналізу структури, правильності форми, семантики кольору та композиції, а також аналізу художньої техніки. Такі твори митець виконував переважно на замовлення, особливо на українську тематику, і в них часто трапляються два однакові, на перший погляд, сюжети, але якщо заглибитися, то помічаємо абсолютно різні мікросвіти на полотні. Щодо експресивного сприйняття, то мається на увазі експресія змісту (Оленська-Петришин, 1966, с. 39), висловлена особливими елементами — площини, лінії, колір, що залежав від контексту, у якому містився, тобто від емоційних асоціацій глядача (там само, с. 32).

І слід особливо наголосити, що художня творчість для канадського художника ніколи не була самоціллю. Існування мистецтва виправдовувало себе лише тоді, коли воно ставало засобом для досягнення вищих цілей, у жодному разі не політичних, релігійних чи особистих. Художник мав творити з необмеженою свободою творчості, а все необхідне для цього знаходити в глибинах свого внутрішнього світу, створюючи авторський мікрокосмос навколо себе. Але коли особистість митця була лише «сіткою», яка інтровертно схоплювала зміни у світовому культурному просторі, тоді головним джерелом творчості митця стає сукупність відкритого, але водночас обмеженого власними підходами навколишнього світу. Неодноразово до малярських творів В. Курилика підлаштовували «чужі» стилістичні та іменні лейбли, які, на перший погляд, і справді викликали асоціації з ренесансними художниками, примітивістами, сюрреалістами чи критичними реалістами.

Висновки. Унікальність куриликівського творчого методу, який названо мультикультуралізмом, полягає в системі здібностей художника. Передусім це порівняльний підхід до обрання ідей та тематичної канви творів, який ґрунтувався на тривалому аналізі істо-

ричного контексту, соціокультурного середовища та футуристичних прогнозів, які митець спостерігав і намагався не просто наративно зафіксувати у своїй творчості.

Від самого дитинства, ще від своїх дідів-першоемігрантів, а пізніше й з власного досвіду «подвійної» ідентичності для художника було надзвичайно важливо зафіксувати в малярстві присутність і внесок кожної емігрантської групи, яка була членом полікультурного канадського суспільства. В. Курилика цікаво показати простий факт їхнього існування в Канаді, він завжди прагнув передати причину і наслідок, а також взаємовплив та національні відмінності кожної групи. Щоби правильно викристалізувати авторський стиль, В. Курилик об'їздив усі дванадцять провінцій Канади, зафіксувавши геополітичні, кліматичні, природні та суспільні особливості кожної з них. Він вивчав історію племен аборигенів, прихід перших емігрантів і етапи «примноження» та інтеграції різних хвиль емігрантів на канадському ґрунті. Унікальність цього стилю полягала ще в тому, що митець не узагальнював шаблонний образ «французький», «ірландський», «польський», а йшов індуктивним методом, вивчаючи історію конкретної особи, її життєву долю, а також історію тієї чи іншої країни, її мистецтво у творчих біографіях, традиції, музику, літературу, звичаї, навіть кулінарію. Лише після таких глибоких пошукових (архівних, медійних, опитувальних) досліджень В. Курилик міг розпочати ідейне «нарощування» та формування концепції того чи іншого полотна. Саме такий пошуковий і аналітичний підхід розширив можливості В. Курилика вивчати сотні унікальних авторських мистецьких практик, починаючи від старих майстрів і до експериментів модерністів. У зв'язку з цим митець міг вільно синтезувати художню «полікультурність» у своєму малярстві, зумівши артикулювати стилістичні, композиційні чи смислові акценти, які запозичував у творах своїх фаворитів. За схожим принципом В. Курилик формував і авторську техніку, яку не даремно назвав мішаною, адже на єдину основу накладав десятки художніх засобів експериментаторським механічним способом. А синтез стилістичних особливостей у системі ренесансних і модерністських координат художник підсилював засобами художньої літератури та власними письменницькими практиками.

Список посилань

- Боберський, Б. Виставка Василя Курилика у Варшаві. *Приватний архів Павла Лопати*. Віндзор.
- Оленська-Петришин, А. (1966). Значення форми. *Сучасність*, 1, 25–39.
- Соловій, Ю. (1968). Більше ідей — більше крайніх ідей. *Сучасність*, 12, 44–49.
- Соловій, Ю. (1965). Думки з гущі неонових світил або про сучасне в нашому сучасному мистецтві. *Сучасність*, 2, 52–62.
- Соловій, Ю. (1964). Поп-мистецтво — найновіше мистецтво. *Сучасність*, 1, 58–69.
- Стебельський, Б. (1975). Василь Курилик. *Західно-канадський збірник*. Яр Славутич (Упорядник). (Ч. II, с. 232–252). Едмонтон.
- Шевельов, Ю. (1985). Василь Курилик — маляр двадцятого сторіччя. *Нові дні*, 1, 3–8.
- Carpenter, C. (2000). *William Kurelek: Teller of Tales. The Lion and the Unicorn*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Kritzwiser, K. (1982). Kurelek's horizons define his simple vision A credo wrestled out of doubt and fear and self-probing. *Globe & Mail*, 29.11.13.
- Mandel, Ch. (1993). Good cross-section in Kurelek exhibit: Final Edition Special to The Journal Edmonton Journal. *Edmonton Journal*, 3, 14.
- Nicolaides, K. (1941). *The Natural Way to Draw*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rak, J. (2004). Pain and painting: William Kurelek and autobiography as mourning. *Mosaic: A journal for the interdisciplinary study of literature*, 2, 21.
- Stanaitis, R. *The people's painter William Kurelek 1927–1977*.
- Sybesma-Ironside, J. (1985). Through a glass darkly: William Kurelek's picture books. *Canadian Children's Literature. Journal of criticism and review*, 39–40, 8–20.

References

- Boberskyi, B. Exhibition of Vasyl Kurylyk in Warsaw. *Privatnyi arkhiv Pavla Lopaty*. Windsor. [In Ukrainian].
- Carpenter, C. (2000). *William Kurelek: Teller of Tales. The Lion and the Unicorn*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. [In English].
- Kritzwiser, K. (1982). Kurelek's horizons define his simple vision A credo wrestled out of doubt and fear and self-probing. *Globe & Mail*, 29.11.13. [In English].
- Mandel, Ch. (1993). Good cross-section in Kurelek exhibit: Final Edition Special to The Journal Edmonton Journal. *Edmonton Journal*, 3, 14. [In English].
- Nicolaides, K. (1941). *The Natural Way to Draw*. Boston: Houghton Mifflin. [In English].
- Olenska-Petryshyn, A. (1966). The meaning of the form. *Suchasnist*, 1, 25–39. [In Ukrainian].
- Rak, J. (2004). Pain and painting: William Kurelek and autobiography as mourning. *Mosaic: A journal for the interdisciplinary study of literature*, 2, 21. [In English].

- Shevelov, Y. (1985). Vasyl Kurylyk is a painter of the twentieth century. *Novi dni*, 1, 3–8. [In Ukrainian].
- Solovii, Yu. (1964). Pop art is the latest art. *Suchasnist*, 1, 58–69. [In Ukrainian].
- Solovii, Yu. (1965). Thoughts from the thicket of neon lights or about the modern in our contemporary art. *Suchasnist*, 2, 52–62. [In Ukrainian].
- Solovii, Yu. (1968). More ideas — more extreme ideas. *Suchasnist*, 12, 44–49. [In Ukrainian].
- Stanaitis, R. *The people's painter William Kurelek 1927–1977*. [In English].
- Stebelskyi, B. (1975). Vasil Kurilik. *Zakhidnokanadskyi zbirnyk*. Yar Slavutych (Compiler). (Part II, pp. 232–252). Edmonton. [In Ukrainian].
- Sybesma-Ironside, J. (1985). Through a glass darkly: William Kurelek's picture books. *Canadian Children's Literature. Journal of criticism and review*, 39–40, 8–20. [In English].

Надійшла до редколегії 10.02.2021